

## УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В даній статті проаналізовано доцільність фінансового контролю на металургійних підприємствах, а також визначено проблемні фактори, вирішення яких може призвести до підвищення ефективності роботи металургійних підприємств.

*Ключові слова:* удосконалення фінансового контролю, металургійне підприємство, підвищення ефективності роботи

В данной статье проанализирована целесообразность финансового контроля на металлургических предприятиях, а также определены проблемные факторы, решение которых может привести к повышению эффективности работы металлургических предприятий.

*Ключевые слова:* усовершенствование финансового контроля, металлургическое предприятие, повышение эффективности работы

In this article we analyze the expediency of the financial control at metallurgical enterprises. The problem factors, the solution of which can result in increasing the operational efficiency of metallurgical enterprises are also defined.

*Keywords:* financial control improvement, metallurgical enterprise, increase of operational efficiency

У сучасних умовах економічного розвитку питання підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислових підприємств є предметом наукового дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців. Дослідженням у цьому напрямі присвячені теоретичні та науково-прикладні розробки таких російських вчених як В. Бочаров, А. Фісун, Н. Хрущ, Д. Черваньов, В. Швандар, А. Шеремет, а також українських науковців О. Алімова, О. Амоші, І. Александрова, Р. Бриля, А. Гальчинського, М. Герасимчука, Б. Губського, Б. Кваснюка, Е. Лібанової, Л. Лігоненко, І. Лукінова, Ю. Макогона, О. Манойленка, В. Онікієнка, А. Ткаченка, Л. Федулової, Я. Жаліло. Питанням розвитку металургійних підприємств в Україні присвячено ряд статей вітчизняних вчених Ю. Адно, В. Волкова, М. Губи, М. Гулі, С. Дорогунцова, О. Крещенка, О. Кленіна, Т. Логутової, В. Майорченка, Д. Стеченка, І. Феофанової, Ю. Чентухова.

Зазначимо, що у контексті сучасної економічної кризи удосконалення контролю на металургійних підприємствах України набуває особливої актуальності.

У даний час перед підприємствами України стоять задачі підвищення своєї конкурентоздатності, стабільності та стійкості в умовах, що постійно змінюються. Важливу роль у рішенні цих задач повинні відіграти розробка та впровадження нових форм і методів управління підприємством. Особливого значення набуває фі-

нансовий менеджмент, однією з найважливіших функцій якого є фінансовий контроль.

Відомо, що промисловий потенціал гірничо-металургійного комплексу України є фундаментним елементом економіки держави. Металургія, гірничо-металургійний комплекс (ГМК) здійснює основний внесок до бюджету, забезпечуючи понад 40 % надходжень валюти в країну [1]. Майже 30 % становить його частина у валовому внутрішньому продукті. На металургійному промисловості спирається енергетика, машинобудування, будівництво, фінансова сфера. Підприємства ГМК забезпечують робочі місця в найбільш густонаселених регіонах країни. Ресурсний потенціал гірничо-металургійного комплексу України визначається наявними покладами залізної (четверте місце у світі) і марганцевої руд, вугілля, вапняків, тобто основних сировинних матеріалів для виробництва металу. За обсягами виробництва металургійна промисловість України посідає сьоме місце у світі [1]. Отже, можна зробити висновок, що ефективна діяльність металургійного комплексу, який складається більшою мірою з чорної, а також кольорової металургії, є значним фактором економічного розвитку України.

Проте, світова фінансова криза суттєво вплинула на розвиток гірничо-металургійного комплексу України. Різке зниження світового попиту і падіння цін на світових товарних ринках призвели до значного падіння обсягів української зовнішньої торгівлі товарами.

Сучасний стан металургійного комплексу України характеризується технологічним відставанням у порівнянні з розвинутими країнами Європи та світу. Чорна металургія України відстає від світового рівня з багатьох причин, найважливішими з яких є низька інноваційність, енергоємність та недосконалий фінансовий контроль.

Слід відмітити, що в Україні на одиницю продукції витрачається в 3 рази більше енергетичних ресурсів, ніж в індустриально розвинених країнах світу, що робить продукцію металургійної галузі обмежено конкурентоздатною на світовому ринку, обсяги її реалізації обмежуються в основному потребами внутрішнього ринку.

На потреби промисловості витрачається близько 60 % всіх паливно-енергетичних ресурсів країни (табл. 1).

Таблиця 1

**Споживання паливно-енергетичних ресурсів на металургійних підприємствах гірничо-металургійного комплексу України у 2006-2007 рр.**

| Види паливно-енергетичних ресурсів | Роки  |       |       |
|------------------------------------|-------|-------|-------|
|                                    | 2006  | 2007  | 2008  |
| 1. Коксова продукція, млн т у.п.   | 17,54 | 19,24 | 20,31 |
| 2. Газ природний, млн т у.п.       | 7,60  | 8,34  | 8,70  |
| 3. Газ доменний, млн т у.п.        | 6,99  | 7,60  | 7,80  |
| 4. Газ коксовий, млн т у.п.        | 1,70  | 1,87  | 2,10  |
| 5. Мазут, млн т у.п.               | 0,21  | 0,20  | 0,23  |
| 6. Вугілля, млн т у.п.             | 1,87  | 1,52  | 1,81  |
| 7. Електроенергія, млрд кВт·год    | 17,32 | 17,93 | 18,07 |

Проблеми енергозбереження в чорній металургії є загальнодержавним завданням. Її вирішення включає технологічні, енергетичні, організаційно-технічні і фінансово-економічні заходи.

Проте, ці заходи, що передбачені прийнятими законодавчими актами майже не працюють. Закони передбачають фінансову підтримку проектів і програм енергозбереження для підприємств, які активно використовують вторинні енергоресурси, шляхом надання податкових пільг, але фактичний стан справ не відповідає вимогам нормативних документів. Регіональні програми підвищення ефективності викорис-

тання енергії розроблені частково, фінансування програм з бюджету спостерігається тільки в окремих регіонах. Податкові пільги, направлені на надання допомоги в реалізації програм в Україні не діють.

Відомо, щоб успішно вести господарство, забезпечити виконання виробничих і фінансових завдань, необхідний систематичний контроль за реалізацією продукції, запасами товарно-матеріальних цінностей, їх обігом, правильності використання власних оборотних засобів, позик банку і своєчасності надходження передбачених доходів.

В процесі фінансового контролю здійснюється перевірка виконання господарських і фінансових планів-прогнозів, дотримання режиму економії, стану збереження власності, раціональності і ефективності використання засобів, які є в господарстві, а також здійснюється контроль за витратами, основними задачами якого є зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності господарської діяльності.

Для забезпечення ефективного управління металургійним підприємством та його інноваційного розвитку необхідно мати достовірну інформацію про витрати діяльності. Оптимізація організації обліку витрат дасть можливість складати обґрунтовані прогнози і плани, та значно скоротити потік інформації. Це дасть змогу спрямувати більше ресурсів на аналітичну роботу та пошук кращих шляхів розвитку підприємства, у тому числі шляхом упровадження нових технологій.

На сучасному етапі планування і прогнозування витрат на металургійних підприємствах має здійснюватися на основі комплексного аналізу та пошуку шляхів найбільш ефективного соціально-економічного розвитку всього підприємства. Зміни у чинних нормативно-правових актах (у тому числі з питань оподаткування, обліку, державних стандартів) та коливання світової кон'юнктури як на саму продукцію підприємств, так і на ресурси (газ, електроенергія, технологічні домішки) призводять до того, що планувати діяльність підприємства, навіть на короткостроковий період стає для підприємств важким випробуванням. Ускладнює проблему і відсутність повної та вичерпної офіційної статистичної інформації щодо існуючого економічного стану та можливостей розвитку окремого регіону, галузі. Важливим завданням у системі управління витратами для металургійних підприємств є активізація впровадження наукових знань та передових інноваційних технологій у виробництво.

Крім того, для ефективного функціонування підприємства необхідно проводити систематичний контроль за надходженням виробничих запасів.

Щоб охарактеризувати рух товарів, необхідно використати наступну формулу, яку називають балансом товарообігу (1):

$$Z_{\text{п}} + H = P + \Pi + B + Z_{\text{к}}, \quad (1)$$

де  $Z_{\text{п}}$  – товарні запаси на початок досліджуваного періоду;

$H$  – надходження товару;

$P$  – товарообіг;

$\Pi$  – товарні втрати у зв'язку з їх природнім зменшенням;

$B$  – інші причини вибуття;

$Z_{\text{к}}$  – товарні запаси на кінець періоду.

Актуальність проблеми ефективного управління надходженням виробничих запасів обумовлена тим, що стан постачання впливає на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і фінансові результати. Ефективне управління матеріальними запасами є важливим чинником підвищення ефективності функціонування підприємства.

Політика управління запасами є частиною загальної політики управління оборотними активами металургійного підприємства, що складає оптимізацію загального розміру й структури запасів товарно-матеріальних цінностей, мінімізацію витрат обслуговування й забезпечення ефективного контролю за їхнім рухом.

Проте, на даний час не вирішеним залишається питання оцінки ефективності впровадження й застосування принципів закупівельної логістики на металургійних підприємствах.

Наявність оптимальних запасів на підприємстві, яке можна забезпечити шляхом організації управління й контролю за потоками матеріальних і фінансових ресурсів, за станом і рівнем запасів дозволяє підприємству безперебійно функціонувати. Необхідний (оптимальний) розмір залишків запасів для забезпечення найбільш ефективної господарської діяльності визначається шляхом їх нормування (розрахунку нормативу). Нормативний розмір залишків виробничих запасів, які тимчасово не беруть участі в господарській діяльності, а забезпечують її безперервне ритмічне здійснення, визначається шляхом множення середньодобового їх споживання на підприємстві (у натуральному або вартісному виразі) на норму запасу в днях (2):

$$Z = O \cdot D, \quad (2)$$

де  $Z$  – норматив залишків виробничих запасів;

$O$  – середньодобове використання виробничих запасів підприємством;

$D$  – кількість днів роботи підприємства, що забезпечуються нормативним залишком виробничих запасів.

Досягнення високої конкурентоспроможності можливе завдяки структурній перебудові українських металургійних компаній та впровадження державних механізмів щодо підвищення рівня внутрішнього ринку металопродукції.

Структурна перебудова української металургійної промисловості дозволить забезпечити її подальший розвиток, підвищення конкурентоспроможності металургійної продукції, і, як наслідок, усунення перешкод і труднощів збуту цієї продукції на зовнішніх та внутрішньому ринках і розширення участі в міжнародному економічному обміні.

Усунення викривлень в інформації та забезпечення ефективної роботи системи фінансового контролю на промисловому підприємстві вимагає здійснення його функцій в їхній послідовності та взаємозв'язках, для чого необхідна розробка методики проведення фінансового контролю за його основними елементами.

Причини викривлень інформації в системі фінансового контролю багаточисельні та різноманітні й вимагають вивчення та систематизації для створення умов їхнього попередження.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Голубченко, А. Морфологія і генезис гірничо-металургійного комплексу України [Електрон. ресурс] / А. Голубченко, А. Мазур. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/newspaper/articles/49532>
2. Губа, М. А. Шляхи оптимізації енергоспоживання у металургійній галузі [Електрон. ресурс] / М. А. Губа, В. П. Волков. – Режим доступу: [http://www.confcontact.com/2007may/3\\_guba.htm](http://www.confcontact.com/2007may/3_guba.htm)
3. Загорська, Т. П. Ринок металопродукції і розвиток гірничо-металургійного комплексу України [Текст] / Т. П. Загорська // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 4. – С. 95-106.
4. Крещенко, О. В. Підвищення ефективності системи управління з питань здійснення постачання на металургійних підприємствах [Електрон. ресурс] / О. В. Крещенко. – 2009. – Режим доступу: <http://www.univer/km/ua/visnyk/1212.pdf>
5. Любич, Б. Б. Зовнішньоекономічна діяльність металургійних підприємств в умовах світової фінансової кризи [Електрон. ресурс] / Б. Б. Любич. – 2008. – Режим доступу: <http://manved.at.ua/publ/2-1-0-4>
6. Экономические проблемы черной металлургии Украины [Текст] : монография / под общ. ред. С. С. Аптекаря, А. И. Амоши. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. – 383 с.

Надійшла до редколегії 20.01.2011.

Прийнята до друку 24.01.2011.